

***Stepping Stones* – ett projekt för byaplanering på små öar**

Finlands öar rf – Suomen saaret ry (FÖSS) påbörjade under hösten 2008 ett projekt med namnet *Stepping Stones – Byaplaner för små öar*. Projektets målgrupp är särskilt sådana små öar som saknar fast förbindelse. Syftet med projektet är att öka öbornas påverkningsmöjligheter och stöda dem i att organisera sig. Både möjligheterna att påverka och att organisera sig går hand i hand. Genom att organisera sig mera, det vill säga öka och stärka olika nätverk för öborna, är det lättare för dem att tillsammans kunna förbättra levnadsvillkoren i deras livsmiljöer. För att kunna förbättra och utveckla sin livsmiljö är byaplaner till stor hjälp. Med hjälp av byaplanerna är det lättare att utveckla service och infrastrukturen på öarna.

Byaplanerna ska innehålla konkreta åtgärder, som hur man finansierar och förverkligar investeringarna och vem som har huvudansvar att leda och övervaka hur byaplanerna förverkligas i samarbete med andra aktörer. En målsättning för *Stepping Stones* är att de lokala invånarna, efter projektets slut, fortsätter byaplanering och att utveckla sina öar, samt att de har större kännedom om och intresse av att utveckla sina möjligheter i skärgården. Projektet kan fungera som modell för andra öar som önskar utveckla sina byar. Processen med byaplanering innebär att lära ut nya arbetsmetoder i fråga om hur byarna kan påverka kommunens framtidsplanering.

Stepping Stones bildar tillsammans med några öar ett pilotprojekt, som kan användas som modell för andra öar som också vill göra upp byaplaner och öka sin delaktighet i utvecklingen av skärgården. Genom projektet får invånarna stöd i att göra en byaplan för ön. Denna byaplan innehåller de stödåtgärder som behövs för att arbeta och leva på öarna, och för att skärgårdsöarna hålls levande och attraktiva som boendemiljöer – trots förändringar som bl.a. kommunsammanslagningar.

Arbete med byaplaner på Internet

Tillsvidare syns konkreta resultat av arbetet med planerna på Internet:

<http://www.foss.fi/steppingstones/>. På *Stepping Stones*' nät-sidor finns, förutom lite information om de öar som är med i projektet, ett diskussionsforum för varje ö: *Vänä* (Kimitoön), *Nötö* (Väståboland), *Ruotsalainen*, (Nådendal) och *Palva* (Nådendal). I diskussionsforumet kan öborna diskutera med varandra om sin byaplan, vad som ska ingå i den, vad man vill utveckla o.s.v. Där kan arbetsgruppen som arbetar med planen sätta in utkast till olika kapitel i planen, utkast till frågeformulär som ofta görs som grund för planen, samt meddela om möten för såväl enbart arbetsgruppens medlemmar som för hela byns invånare. Det är viktigt att alla känner sig delaktiga och att alla har en möjlighet att delta med sina åsikter om vad som ska utvecklas i byn. Diskussionerna på diskussionsforumet tillsammans med ev. svar på ett frågeformulär om byn ligger till grund för de åtgärder som skrivs in i byaplanen. Tillsammans med öborna ska utvecklingsplaner som går att förverkligas läggas upp.

För det första är det lättare att få saker gjorda om det finns en plan. Byaplanen fungerar som dokument över vilka olika aspekter byn vill utveckla och kan visas upp för t.ex. kommunen, finansiärer varifrån man söker pengar o.s.v. För det andra fungerar byaplanen också som ett marknadsföringsredskap för nya invånare, och som reklam för olika händelser i byn.

Arbetet med byplanen kan börja med en SWOT-analys på ett första bya-möte. En SWOT-analys går ut på att man listar upp eller utreder styrkor (Strengths), svagheter (Weaknesses), möjligheter (Opportunities) och hot (Threats) i byn. Man kan till en början snarare kalla det SWOT-kartläggning istället för SWOT-analys, eftersom det i ett första skede ofta antar formen av idékläckning, brainstorming och inte direkt utgör någon analys i fråga om att utreda orsak och samband. SWOT-kartläggningen kan ses som en metod för att fånga upp vad invånarna i byn vill med sin by, vad de är nöjda och missnöjda med, och på det här sättet komma fram till vad de vill utveckla. SWOT-brainstormingen, som bl.a. genomförts på möten på Nötö och på Ruotsalainen, kan också med fördel sättas ut på öns *Stepping Stones* - projektsidor, för att diskuteras och beskådas av alla på ön.

Fritidsbor resurs som bör involveras

Konkreta åtgärder som diskuterats inom projektet och som kan nämnas är t.ex. för Nötös del, behovet av en gästhamn och en naturstig för byn. De flesta verkar eniga om att ön behöver en naturstig för turisterna. Nu kan nötöbor tack vare *Stepping Stones* diskutera hurdan naturstig de vill ha, rutten och omfattningen. I detta nätverksbyggande och byaplanerandet, som *Stepping Stones* eftersträvar, spelar bya- och hembygdsföreningar en viktig roll, men det är också viktigt att fritidsfolk involveras. Fritidsbor ska ses som en resurs och också få vara med och planera byn. Numera blir det allt vanligare med dubbelboende. Många bor växelvis i sommarstugan i skärgården, och i staden, och har stort intresse av att vara med och utveckla byn. De fritidsboendes kapacitet och kunskaper bör förenas med den fasta bosättningens kunskaper. Den ökade turismen och den större mängden människor som pendlar i skärgården leder till ett ökat behov av utvecklandet av öarna och deras infrastruktur, så som bättre förbindelser och service, som passar dagens krav. Projektet arbetar på lång sikt för en hållbar utveckling för skärgården och fram för allt för öar utan fast vägförbindelse. Jag hoppas att nätverkandet kommer att utvidgas så att växelverkan mellan öarna också ökar. Att bo och leva på en ö innebär många särskilda utmaningar som förenar människor i skärgården oberoende av avstånd.

Namnet då, hur hör det ihop med ö-utveckling? Namnet kommer från biologin där ett mindre område med liv mellan två större områden kallas för *stepping stones*. Organismen flyttar från *stepping stone* till *stepping stone* för att till sist flytta sig till ett tillräckligt stort område där det finns livsbetingelser. *Stepping stones* är viktiga steg på vägen som gör att arterna hålls vid liv. Öarna kan ses som "livsområden" för skärgårdsborna mellan vilka man behöver *stepping stones*. Olika slag av brobyggandet, nätverk och stöd för öarna, kan ses som viktiga *stepping stones* för öborna. Utan *stepping stones* är boendet på isolerade små plättar inte möjligt.

Kristin Mattsson
sekreterare för Finlands öar rf - Suomen saaret ry
projektledare för *Stepping Stones – Byaplaner för små öar*

Projektet är ett Leader-projekt, förordat av aktionsgruppen I samma båt – Samassa veneessä rf ry.